

**ЗВО «Університет Короля Данила»
Бібліотека ЗВО «Університет Короля Данила»**

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ

ЗИНОВІЯ ЛИСЬКА (1895–1969)

**українського композитора , музикознавця,
фольклориста та педагога**

(До 130 – річчя від дня народження)

Довідкове видання

Івано-Франківськ

2025

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ЗІНОВІЯ ЛИСЬКА (1895–1969) , українського композитора , музикознавця, фольклориста та педагога (До 130 – річчя від дня народження) : довідкове видання . Івано - Франківськ: ЗВО « Університет Короля Данила» , бібліотека, 2025 . 12 с.

11 листопада 2025 року – 130 років від дня народження Зіновія Лисько (1895–1969) — українського композитора , музикознавця , фольклориста та педагога.

Сьогодні, вшановуючи цю ювілейну і дату , розкриваємо його грані творчості.

Зіновій Лисько (1895–1969) — це український композитор, музикознавець, фольклорист та педагог, який представляв модерний напрям в українській музиці. Його творчість охоплює різноманітні жанри, зокрема камерні твори (наприклад, струнні квартети, фортепіанне тріо), вокальні та хорові твори, церковну музику, а також численні обробки народних пісень. Лисько також був активним педагогом, викладав у Львові, а після еміграції очолював Український музичний інститут у Нью-Йорку

Фольклористична та наукова діяльність

- Зібрав близько 12 тисяч українських народних пісень у 10-томному виданні.
- Був членом Наукового товариства імені Шевченка та Української вільної академії наук у Нью-Йорку.
- Його праці відіграли важливу роль у відновленні історичної пам'яті української музики .

Творчий внесок З. Лиська, як і його багатьох сучасників, без перебільшення можна вважати переломним для подальшого становлення та розвитку української композиторської школи.

Композиторську творчість Зиновія Лиська українські музикознавці досліджували лише частково, і то в останні десятиліття. Це було зумовлено тим, що його ім'я в радянський період належало до когорти «українських буржуазних націоналістів».

**130 років від дня народження Зиновія Лиська
(1895–1969),**

**українського композитора, музикознавця,
педагога**

Доробок галицьких композиторів міжвоєнного періоду надто довгий час був вилучений з концертного репертуару і, відповідно, втрачена його виконавська традиція. Практично весь радянський період він або цілковито замовчувався, або ж в авторитетних музикознавчих джерелах настійливо підкреслювалася думка про його меншовартість. Можливість досліджувати і виконувати його почала відроджуватися лише в роки здобуття незалежності України. Проте початковим етапом стали саме наукове дослідження і відтворення історичної пам'яті: специфіки політичної і культурної ситуації, соціальної і національної значимості композиторської творчості та концертної діяльності, джерел професіоналізму і здобутків, визнання митців на батьківщині і поза її межами. Наступним кроком стало видання тематичних та авторських збірок, а доступність нотних видань відкрила для зацікавлених виконавців можливість для повернення в суспільну свідомість вагомих імен творців української музичної культури Галичини першої половини ХХ століття, а їх творів – у виконавську традицію. Незважаючи на те, що музикознавчі дослідження музичної культури Галичини цього періоду рясніють докладною аргументацією небуденної мистецької вартості, прискіпливими компаративними аналізами, оцінками знаменитих сучасників, захопленими анонсами архівної преси – до її справжнього повернення і утвердження досі дуже далеко.

Життєвий і творчий шлях Зиновія Лиська (11. XI. 1895 р. Львівщина – 03. 06. 1969 р. Нью-Йорк) в доеміграційний період тісно пов'язаний зі Львовом. Специфіка політичних, суспільних, національних та культурних процесів стала багато в чому визначальним фактором у формуванні цієї яскравої творчої особистості. Особливості мистецького середовища Львова часто відігравали

вирішальну роль у виборі пріоритетних напрямків діяльності, впливали на ступінь їхньої інтенсивності.

Отож, доволі закономірним видається розгляд творчої та наукової спадщини З. Лиська в конкретному історико-культурному контексті, тісно пов'язаному з цим містом, з його політичною, соціальною та мистецькою атмосферою.

Львів від початку ХХ-го сторіччя в силу свого геополітичного становища, будучи на перехресті відомих шляхів «Захід–Схід» чи «Північ–Південь» не тільки в торгово-економічному, а, головнo, – в культурному сенсі, незважаючи на замкнені простори Австрійської імперії та значні утиски та обмеження Другої Польської Речі Посполитої, стає осередком формування нових культурних традицій, опертих насамперед на фаховість, професіоналізм та щире плекання національної ідеї в мистецтві.

У перші десятиліття ХХ сторіччя, в часи воєнного лихоліття та політичної невизначеності, формується когорта галицьких митців, які з великим ентузіазмом, з подиву гідною патріотичною самовідданістю закладають основи розвитку музичного мистецтва, повертаючи його в нове русло європейського контексту, втікаючи, за влучним спостереженням українського філософа Миколи Шлемкевича, з вузьких «галицьких тіснот і обмежень». В колі тих визначних діячів часу – Станіслава Людкевича, Василя Барвінського, Нестора Нижанківського, – бачимо і Зиновія Лиська, який активно увійшов в історію української музики як її різнобічний діяч – композитор, теоретик, історик, фольклорист, педагог, а також – професійний музичний редактор і критик.

Зиновій Лиско народився 11 листопада 1895 року в с. Ракобовти на Львівщині. Навчався у Львові в Академічній гімназії та паралельно у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка. У 1913 вступив до Львівського університету на філософський факультет. Період навчання З. Лиська у Львові (Академічна гімназія, Вищий музичний інститут ім. М. Лисенка та Львівський університет) позначений важливими національними зрушеннями у свідомості багатьох українців, оскільки центр національних рухів виразно перемістився на

терени Східної Галичини і вся енергія національного культурного поступу здебільшого концентрувалася у Львові. Саме в перші десятиріччя ХХ ст. Львів став виконувати важливу роль центрального осередку української духовної культури, що творила свої власні шляхи розвитку, будучи одночасно втягнутою в орбіту безпосереднього впливу інших європейських. Очевидно, в таких нових умовах у молодого Лиська формується якісно новий, характерний історичний тип світогляду (започаткований в Галичині ще Іоаном Снігурським, продовжений Іваном Франком, Анатолем Вахнянином, Станіславом Людкевичом) – людини розумно-вольової, універсальної у своїй діяльності, яка найактивніше у всіх своїх діях прагне до постійного втручання в культурно-історичний процес формування нації.

Однак Перша світова війна перервала навчання на довгих 5 років. У 1916 році його арештовують російські окупаційні війська і він потрапляє на Волинь. Після звільнення 1917 з. Лиско вступає добровольцем до лав Українських Січових Стрільців. Із 1922 продовжує свою музичну освіту. Їде до Праги, де бере приватні уроки. З 1923 навчається у Карловому університеті на музикологічному відділі у професора з. Неєдли. Після закінчення Карлового університету з. Лиско розпочинає у Празі педагогічну працю. Він викладає музично-теоретичні дисципліни в Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова, паралельно навчається у Празькій Державній консерваторії, де його викладачем з композиції був чеський композитор Й. Сук, відтак у вищій школі майстерності, яку закінчує у 1929.

У цьому ж році їде в Радянську Україну і працює викладачем теоретичних дисциплін у музично-драматичному інституті у Харкові. На початку 30-х років по всій Україні почалися масові репресії. з. Лиско, передчуваючи лихо, у 1931 повертається на Галичину, де бере активну участь у музично-громадському житті краю.

Прем'єра Сонати з. Лиська відбулась у концертній програмі, ініційованій «Західноукраїнським мистецьким об'єднанням» (ЗУМО) 31 грудня 1931,

невдовзі (в лютому 1932 року) повторений в концерті товариства сучасної музики у Львові. Наступні виконання містили лише другу частину циклу (20 жовтня 1935 року в програмі концерту до 30-річчя Національного музею у Львові та у п'ятому концерті з циклу програм, присвячених творчості українських митців 11 квітня 1937 року в Малій залі Музичного товариства ім. М. Лисенка). А. Рудницький в цей період виконував здебільшого Сюїту З. Лиська. До прочитання Сонати він звернувся в період еміграції. Соната З. Лиська займає особливе місце в доробку композитора і в контексті цього музичного жанру. Після навчання у С. Людкевича та В. Барвінського З. Лиско продовжив студії у Празькій консерваторії (1928-1929 рр.) у класі композиції К.-Б. Їрака та на майстеркурсі з композиції у Й. Сука (1929). В цей час і була написана Соната для фортепіано. Це єдиний приклад звертання до жанру в його творчості (очевидно, зумовлений необхідністю творчого завдання з опанування формою). Сильові засади більшості педагогів Празького музичного фахового закладу відзначалися послідовним дотриманням національного начала, тяжінням до імпресіонізму і сецесії, як актуальних стильових тенденцій часу. Саме це зумовило таку природність, відповідність вимогам творчих пошуків З. Лиська.

З 1931 по 1939 обіймає посаду директора Стрийської філії Вищого музичного інституту. У 1939 стає професором кафедри композиції Львівської державної консерваторії. У 30-ті роки З. Лиско поєднує працю педагога, композитора, музикознавця, організатора музичного життя.

Окремо слід зазначити самовіддану працю Зиновія Лиська над редагуванням і виданням релігійних творів Олександра Кошиця. Нотний збірник хорових творів вийшов друком в Нью-Йорку в 1970 році за сприяння Української Вільної Академії Наук у США із передсловом З. Лиська та англomовним резюме пера Р. Савицького-мол.

Після Другої світової війни потрапляє у табір для переміщених осіб у Міттенвальді, де зустрічає своїх колег-музикантів і вони організовують «Об'єднання українських музик».

1946 року Зиновій Лисько прочитав перед композиторами-переселенцями у німецькому таборі Карлсфельд лекцію "Давність українських пісень". У ній оповідав про те, що бачить витoki нашої музики в колядках і щедрівках. А через два роки побував на джазовому концерті. Враження опублікував у літературному журналі українських емігрантів "Арка". Статтю назвав "Джезова недуга".

"Ось українська інтелігентна дівчина, що вміє декламувати "Наша дума, наша пісня не вмре, не загине", але на самоті або вкупі з інтимною товаришкою виливає душу будь-яким серцеципальним тангом! — обурювався. — Або ось сиджу в залі і слухаю джезу, заплющивши очі — і уявляється мені африканський праліс і скакання голих негрів. Відкриваю очі — це наші хлопці товчуть у бубни, на інструментах, і з яким ентузіазмом! Або ще ось старша, поважна учителька музики, що десятки років студіює з учнями Моцарта, Бетховена, а почує якого-небудь фокстрота, що з душі верне — і під нею аж ноги трясуться!"

Лисько є автором 137 інструментальних і вокальних творів. Серед них симфонічна поема "Тризна", сюїта для симфонічного оркестру, соната для скрипки. Видано 23 аудіозаписи, 152 наукові статті та монографії.

11 447 пісень опублікував Зиновій Лисько у збірнику "Українські народні мелодії". "Я узявся за велику працю, — писав він у листі до піаніста Романа Савицького 15 листопада 1953-го. — Уже два роки збираю українські мелодії і складаю в обширну картотеку. Маю дотепер 2200 мелодій, але це ще мало, дуже мало. Всякі збірники, що є в німецьких бібліотеках, я уже майже вичерпав, а тепер штурмую людей в Америці й Канаді. Як зберу яких 4–5 тисяч,

можна буде братися до солідних досліджень і думати про якесь більше видання". Через три роки він повідомляв, що праця лежить готова і систематизована: "На сьогодні є 8185 мелодій. Видати це тяжко, бо кошти величезні!" 11 томів "Українських народних мелодій" друкували 20 років, із 1964-го до 1994-го.

Разом із музикознавцями В. Витвицьким та А. Ольховським З. Лиско працює над музичними статтями до «Енциклопедії українознавства». У 1960 переїхав до США. З 1961 він очолює український музичний інститут в Нью-Йорку. До кінця життя З.Лиско був дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка та Української вільної академії Наук у Нью-Йорку (очолював музикологічну секцію), членом міжнародної ради фольклорної музики.

Помер З. Лиско 3 червня 1969 в Нью-Йорку, похований на українському кладовищі в Баунд-Бруку.

У творчості Зеновія Лиська знаходимо експресіоністичні тенденції неокласицизму, модернізму.

Втім, мистецька спадщина З. Лиська потребує ґрунтовних досліджень, пошуку ще не віднайдених творів.

Рекомендована література:

- Витвицький В. Наукова діяльність професора, доктора З. Лиська. Бюл. НТШ. Нью-Йорк; Сарсель, 1962
- Кашкадамова Н. Українська фортеп'янна музика в репертуарі піаністів Галичини. Фортеп'янне мистецтво у Львові. Тернопіль: Астон, 2001. С. 51-80
- Лисько З. Соната: для фортепіано. Львів: ТеРус, 2013. 36 с.
- Лисенко І. М. Лисько Зіновій. Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі. НАН України. Інститут історії України. К.: Наукова думка, 2009. 790 с.
- Муха А. Композитори України та української діаспори. Довідник. К.: музична Україна, 2004. С. 181
- Сивохіп В. Діяльність Зиновія Лиська в контексті професіоналізації української музичної культури Галичини: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03. Львів, 2010. 16 с.
- Савицький Р. Зиновій Лисько й його музикознавча діяльність. Зап. НТШ. Л., 1993. Т. 226. С. 471-477.
- Шукост Х. Вперше твори галицьких композиторів записали у фонди Українського радіо Zaxid.net. 2020. 21 січня. URL: <https://stv.detector.media/>